

Kaitseministeerium
info@kaitseministeerium.ee

Teie 12.06.2024 nr 5-1/24/4; KAM/24-
0628/-1K
Meie 11.07.2024 nr 1.1-11/2784-2

**Kaitseväeteenistuse seaduse
muutmise ja teiste seaduste
muutmise seaduse
eelnou esitamine kooskõlastamiseks**

Austatud kaitseminister

Rahandusministeerium kooskõlastab kaitseväeteenistuse seaduse muutmise ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) järgmiste märkustega.

1. Eelnõuga täiendatakse kaitseväeteenistuse seadust (edaspidi *KVTS*) uue kaitseväeteenistuse liigiga, mis näeb ette korra reservis oleva isiku osalemiseks Kaitseväe ülesannete täitmisel (vabatahtlik teenistus). Vabatahtlik teenistuja loetakse kaitsevälaseks. Samas täidab vabatahtlik teenistuja samu teenistusülesandeid nagu rahuaja ametikohale nimetatud tegevvälane, kuid teenistusse võtmise vorm ja teenistuse korraldus erinevad tegevteenistusest kohati oluliselt. Nii eelnõust kui seletuskirjast nähtub, et vabatahtlikusse teenistusse võtmise nõuded on leebemad kui tegevteenistusse võtmise nõuded ja kuna vabatahtlikku teenistujat ei võeta tegevteenistusse, ei laiene talle ka rahuaja ametikohale nimetamise nõuded. Seletuskirja kohaselt ei lähtuta vabatahtlikusse teenistusse võtmisel näiteks isiku füüsilise ettevalmistuse nõuetele vastavusest, sõjaväelisest auastmest ega muudest KVTS-i § 92 rahuaja ametikohale nimetamise nõuetest, vaid eelnõuga nähakse ette, et vabatahtlikusse teenistusse võetakse reservis olev isik, kelle terviseseisund vastab kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele ja kes on läbinud vähemalt esmase sõjaväelise väljaõppe.

Riigikaitse organiseerimine, jõu kasutamine ja sõjalise riigikaitse korraldamine on riigi tuumikfunktsioon, mis eeldab avaliku võimu volituste olemasolu (avaliku teenistuse seadus § 7). 2013. a jõustunud KVTSi seletuskirjas on märgitud, et humanitaarõiguse põhimõtete kohaselt omandavad riigi relvajõudude liikmed nii rahvusvahelise kui riigisisese relvakonflikti korral võitleja staatuse ning erinevalt kõikidest teistest ühiskonnaliikmetest peavad taluma nende suhtes mistahes isiku- ja varakahju toimepanemist (sealhulgas elu võtmist) ilma, et nad ise eviksid seejuures mingit nõudeõigust kahju tekitamisest hoidumisele või kahju hüvitamisele selle tekitaja vastu. Kaitsevälase teenistuse mõte ja otstarve seisneb selles, et valmistada

ennast ette ning olla igal ajal valmis ja võimeline vastasele samasugust kahju tekitama. Sellist valmisolekut ega võimekust ei nõua ühiskond ühegi teise elukutse esindajalt.

Vabatahtliku teenistujaga sõlmitud lepingule kohaldatakse eelnõu kohaselt ühelt poolt tsiviilõiguslikke tingimusi nagu kokkulepe, teisalt avaliku õiguse tingimusi nagu distsiplinaarsüüteo menetlemise võimalust. Rahandusministeerium on nõus, et riigikorraldus, sealhulgas riigiasutuste töökorraldus vajab paindlikkust ja vajaduspõhist lähenemist, kuid tulenevalt avaliku teenistuse seaduse väljatöötamise kavatsusele ja eelnõule esitatud tagasisidest, ei ole konsensust selles, kuidas anda lepinguga õiguspäraselt üle avaliku võimu volitusi. Arvestades, et lepinguga avaliku võimu volituste üleandmise võimalikkuses ei ole üksmeelt, tuleb eriti hoolikalt kaaluda ja põhjendada, kuidas sellisel juhul on tagatud, et avalikku võimu teostatakse avalikes huvides ausalt ja läbipaistvalt järgides õigusriigi põhimõtteid. Õigusselguse põhimõtte kohaselt peavad seadused ja muud õigusaktid olema sõnastatud selgelt ja arusaadavalt ning olema piisavalt ammendavad ja täpsed. Arvestades, et riigikaitse organiseerimine on üks riigi tuumikfunktsioonidest, leiame, et eelnõukohane regulatsioon vajab rohkem selgust ja täpsemat regulatsiooni.

Kaitseväge korralduse seaduses on nimetatud Kaitseväge ülesanded, sealhulgas ülesanded, mille täitmisel on Kaitseväel õigus kohaldada vahetut sundi. Õiguskantsleri hinnangul on vahetu sund üldjuhul kõige raskem haldussunni vorm haldustäitemenetluses, kuna selle kohaldamisega kaasneb isikupuutumatus ning teatud juhtudel ka elu ja tervise kui kõige väärtuslikumate põhiseaduslike hüvede piiramine. Seetõttu palume seletuskirjas täpsustada vabatahtliku teenistuja lepinguga seotud õiguslikke küsimusi ning tagada õigusselgus avaliku võimu volituste ja vabatahtliku teenistuse osas. Vabatahtlike teenistujate lepinguga seoses palume seletuskirja täiendada ka selgitustega, mis puudutab lepingulises suhtes kahju tekitamist. 2013. a KVTSi seletuskirjas on märgitud: Kohtupraktika on näidanud (vt nt A. Tettermanni nõue Kaitseministeeriumi vastu Iraagis saadud tervisekahjustuse hüvitamise nõudes), et teenistusülesannete täitmisel tegevväelase saadud isiku- ja varalise kahju kandmisel ei vastuta riik kaitseväelase ees võrdses mahus kahju tekitajaga lepingulise või lepinguvälise kahju saamisel.

Eeltoodut arvestades leiame, et vabatahtliku teenistuse kontseptsioon vajab põhjalikumat analüüsi ja täiendusi. Eelnõust ega seletuskirjast ei selgu piisava täpsusega vabatahtliku teenistuja roll ning kohati jääb arusaamatuks, millistest kaalutlustest lähtuvalt on kujundatud vabatahtliku teenistuja õiguste ja kohustuste tasakaal ning kuidas see suhestub avaliku võimu volituste kandmisesse. Muu hulgas aitaks vabatahtliku teenistuja rolli paremini mõista selge kirjeldus ja põhjendus selle kohta, kuidas on vabatahtliku teenistuja rolli kujunemisel teatud asjaoludes otsustatud võrdsustada vabatahtlik teenistuja tegevväelasega ja teistel puhkudel kaitseväelasega. Vähemalt seletuskirjas tuleks selgemalt lahti kirjutada, mis lepinguga vabatahtliku teenistuse korral täpsemalt tegemist on.

2. Eelmises punktis toodud märkustega seonduvalt palume üle vaadata maksuseadustes, sh tulumaksuseaduses (edaspidi *TuMS*), sisalduvad viited KVTS-ile. Palume kaaluda ja põhjendada, kas nendes sisalduvad viited kaitseväelastele ja tegevväelastele kohalduvatele sätetele on kohased või tuleb ka neid muuta.

Näiteks laiendatakse eelnõuga rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemise õigust ka ajateenijale ning sellega seonduvalt ka päevaraha maksmist. Samas on TuMS § 13 lõike 3 punkti 1³ alusel õigus saada päevaraha maksuvabalt üksnes tegevteenistujal. Võrdse kohtlemise tagamiseks teeme ettepaneku laiendada nimetatud maksuvabastust ka rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalevale ajateenijale makstud päevarahale. Kas ülejäänud tulumaksusoodustused laienevad automaatselt (nt viide kaitseväelasele ehk kõik liigid hõlmatud) või olemuslikult ei peaks ajateenija või vabatahtliku teenistuja puhul kohalduma?

3. Nagu märkisime oma arvamuses eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta, ei toeta Rahandusministeerium tegevteenistuspensionide ja töötasu maksmist samal ajal. Rahandusministeeriumi ettepanekut kaaluda pensioniea tõstmist, et kaitseväelased jätkaksid teenistust, ei ole eelnõu koostamisel üldse kaalutud. Riigi rahanduse (sh kaitsekulud) jaoks on see väga ebaefektiivne lahendus.
4. Seletuskirjast ei selgu, kuidas mõjutab tegevteenistuspensionide ja töötasu maksmine samaaegselt palgavahe laiemalt (isikud, kes saavad nii tegevteenistuspensionide ja töötasu võrreldes isikutega, kes saavad samal ametikohal töötades ainult töötasu).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Mart Võrklaev
rahandusminister

Kairi Ani 5885 1373
kairi.ani@fin.ee

Elis-Ketter Mürsepp 5304 5154
elis-ketter.muursepp@fin.ee

Tõnu Lillelaid 5885 1488
tonu.lillelaid@fin.ee

Marju Saar 5885 1438
marju.saar@fin.ee

Agnes Peterson 5885 1301
Agnes.Peterson@fin.ee